Utbildningsdepartementet
103 33 Stockholm

Redovisning av uppdrag enligt förordning (2008:793) och enligt regleringsbrev för 2013 avseende omfattning och utvärdering av försöksverksamheten med riksrekryterande gymnasial spetsutbildning

U2012/7265/S, U2012/6996/SAM (delvis)

(1 bilaga)

Härmed redovisas uppdraget om omfattning och utvärdering av försöksverksamheten med riksrekryterande gymnasial spetsutbildning givet i förordning (2008:793) och i Skolverkets regleringsbrev för budgetåret 2013. I enlighet med förordningen har Skolverket i samband med redovisningen samrått med Universitetskanslerämbetet.

Postadress: 106 20 Stockholm
Besöksadress: Fleminggatan 14
Telefon: 08-527 332 00 vx Fax: 08-24 44 20
skolverket@skolverket.se www.skolverket.se

manfattning av resultaten i 2010 och 2011 års redovisningar hänvisas till dessa rapporter eller till 2012 års redovisning där korta sammanfattningar av resultaten för dessa år också ingår.

2012 års redovisning

2012 års redovisning var den första som kunde ge en mer summativ bild av försöksverksamheten. Den fokuserade på elever inom nio spetsutbildningar som var på väg att avsluta en spetsutbildning våren 2012. Utvärderingen visade att eleverna efter tre år i huvudsak var mycket nöjda med sin utbildning och dess kvalitet, särskilt med sina lärare. De flesta skulle också rekommendera en spetsutbildning till andra och upplevde att de fått en god förberedelse inför högskolestudier. Eleverna upplevde generellt att de fått den bredd och det djup som de förväntat sig men också att de utmanats i undervisningen.

Utifrån ett urval av undersökta spetsämnen och kurser visade det sig också att eleverna presterat väl i jämförelse med andra gymnasieelever. 2012 års undersökning var i detta avseende dock relativt begränsad då ett större urval av spetsämnen inte ingick i underlaget, till exempel de särskilda specialiseringskurser som spetseleverna läser. Skolverket drog även slutsatsen att man bör väga in de högre krav som ställs på spetselever generellt genom att de ofta läser i snabbare takt och dessutom ofta läser högskolekurser vid sidan av ordinarie gymnasiestudier. I föreliggande regeringsredovisning kan dock Skolverket presentera en vidgad bild av elevernas studieprestationer.

Flera av de resultat som framkommit i tidigare utvärderingar bekräftades i 2012 års utvärdering. Det var ett lågt söktryck till utbildningarna, en begränsad riksrekrytering och elevernas socioekonomiska bakgrund (särskilt föräldrarnas höga utbildningsnivå) var tämligen homogen. Skolverket kunde dock konstatera att spetseleverna generellt sett inte avvek från hur det ser ut på nationell nivå för elever på naturvetenskapsprogrammet och samhällsvetenskapsprogrammet, även om det enligt utvärderingen finns skillnader för vissa utbildningar och i vissa avseenden. Till exempel har spetselever inom humaniora betydligt högre andel föräldrar med eftergymnasial utbildning än elever på det nationella samhällsvetenskapsprogrammet.

Ett dilemma som framkom i 2012 års utvärdering gällde elevernas läsande av högskolekurser. Mer än hälften av alla elever hade läst högskolekurser och ansåg att det hade varit givande. Samtidigt visade utvärderingen att flera lärosätesföreträdare och även många inom skolpersonalen var tveksamma till att elever ska ges möjlighet att läsa regelrätta högskolekurser vid sidan av gymnasiestudierna. Som skäl till denna uppfattning angavs bland annat att man ansåg att eleverna inte belönas för sina ansträngningar genom att de inte säkert fick tillgodoräkna sig kurser de läst i framtiden. Det framkom också att det fanns organisatoriska utmaningar för att få högskolestudierna att fungera rent praktiskt, till exempel schemaläggning.

Avslutningsvis framkom det i 2012 års utvärdering att i princip alla avgångselever ville fortsätta läsa på högskolan och att många hade sökt högskoleutbildningar till

redogörs närmare för avgränsningar, centrala begrepp och empiriska underlag som ligger till grund för redovisningen.

För att kunna ge en vidgad beskrivning av elevernas studieresultat inom själva spetsområdet har Skolverket undersökt ett bredare urval av kurser i spetsämnen jämfört med förra årets utvärdering. I studien ingår bland annat ett urval av breddnings- och specialiseringskurser som kan anses centrala för de olika spetsinriktningarna.

I bilagan ”PM: Beskrivande data om elever i försöksverksamheten med gymnasial spetsutbildning” redovisas särskilt grundskoleresultaten i ämnet matematik för de elever som läser en spetsutbildning inom matematik eller naturvetenskap. Ämnet matematik valdes som ett exempel på hur prestationer i grundskolan inom ett spetsämne kan komplettera bilden av resultaten i samma ämne inom en spetsutbildning. När det gäller grundskoleresultat för elever inom humaniora och samhällsvetenskap är dock flera ämnen inom i första hand SO-området relevanta och därmed mer komplicerat och tidskrävande att analysera och väga samman. Skolverket valde därför att inte inkludera dessa.

Resultat som Skolverket avser lämna senare

I regleringsbrevet för 2013 anger regeringen att Skolverkets redovisning ska inkludera en analys av studieresultat i förhållande till eventuella tillämpade urvalsförfaranden på skolorna. Skolverket har bedömt att det inte varit möjligt att inkludera en sådan analys i årets redovisning utifrån den tidsram och den empiri som varit tillgänglig. Skolorna använder olika former av urval som komplement till betygen. De använder framför allt skriftliga prov och intervjuer, fast på olika sätt, ibland bara prov, ibland både och. Det kan också förekomma att skolor ändrat sitt urvalsförfarande sedan utbildningen först startade. Skolverket avser dock att återkomma med en analys av detta i de redovisningar som ska lämnas 2014.

3. Skolverkets synpunkter utifrån 2013 års uppföljning

Skolverket vill i samband med redovisningen lyfta fram några resultat utifrån den statistiska bild av försöksverksamheten som framgår av bilagan ” PM: Beskrivande data om elever i försöksverksamheten med gymnasial spetsutbildning”. Skolverket avstår dock från att lämna några särskilda rekommendationer till regeringen gällande försöksverksamheten utifrån föreliggande underlag. Då regeringen beslutat att Skolverket ska lämna en slutredovisning 2014 bedömer myndigheten att det är lämpligt att lämna eventuella rekommendationer i samband med denna och i kombination med kompletterande kvalitativa studier.

Flera tidigare resultat bekräftas

Skolverket kan inledningsvis konstatera att flera resultat från de tidigare redovisningarna, särskilt från 2012 års redovisning, huvudsakligen bekräftas i årets uppföljning. Därför lyfter Skolverket här inte fram dessa specifikt. Det gäller bland

när det gäller hur många som sökt och antagits men också när det gäller kopplingen till spetsområdet. Män som läst en matematisk eller naturvetenskaplig spetsutbildning har exempelvis i betydligt högre utsträckning än kvinnorna en direkt övergång till högskolestudier inom naturvetenskap, matematik eller teknik. Det är också en högre andel om man jämför med män inom parallellklasser och elever på vanligt NV-program.

Statistiken visar samtidigt att det är en hög andel av spetseleverna, oavsett spetsinriktning, som antagits till annan högskoleutbildning, dvs. som inte kan sägas vara närliggande spetsområdet. Det framkommer till exempel att kvinnor som läst spetsutbildning inom naturvetenskap ofta antas till annan högskoleutbildning. Det speglar hur det ser ut generellt för elever från det ordinarie naturvetenskapsprogrammet.

Sammanfattningsvis kan Skolverket konstatera att ovanstående stärker bilden som framkom i 2012 års redovisning, nämligen att spetseleverna i högre utsträckning än sina kamrater gör en direktövergång till högskolan. Statistiken visar även att de oftare än övriga elever antagits till en högskoleutbildning närliggande spetsområdet. Samtidigt är det många spetselever som inte antagits till högskoleutbildning hösten 2012. Dessutom gäller statistiken bara elever från de nio av totalt tjugo spetsutbildningar inom försöksverksamheten som 2012 hade avgångselever. Därför anser Skolverket att det är svårt att i nuläget dra några säkra slutsatser om spetselevernas benägenhet att på sikt studera vidare inom spetsområdet eller inom annan högskoleutbildning. Det bör även framhållas att vidare högskolestudier inom just spetsområdet inte är ett uttalat mål för försöksverksamheten.

Anna Ekström
Generaldirektör

Johan Linder
Undervisningsråd

I ärendets slutliga handläggning har Ann Charlotte Gunnarson, Kjell Hedwall, Katarina Håkansson, Eva Lindgren, Jessica Lindvert, Staffan Lundh samt Emma Östling i Skolverkets ledningsgrupp deltagit.

Bilaga: Rapport: ” PM: Beskrivande data om elever i försöksverksamheten med gymnasial spetsutbildning”